

Nyomingerek

Több dudás is megfér egy-egy csárdába Leslie Valley álneven író ORFK-szövívőnk krimijeiben, ha a kifejezésen nem a közismert szólásmondást értjük, hanem a kihívó hölgykebleket vesszük (gyakori) tekintetbe. A kilétét nemrég felfedő bűnügyi regényszerző mostantól polgári nevét, a *Garamvölgyi Lászlót* is odanyomatja nem túl hosszú művei élére. Munkáinak a bevezetőben érintett nőrajongás csak az egyik – bár számottevő – strukturális tényezője.

Állandó főhőse, akit magyarul Tüskének, angolul Thornnak becéz, mindazonáltal nő, vagy házassulni készülő fiatalember. Családi állapota persze nem akadályozza meg a folyamatos *stírölésben*, különösen akkor, ha a rákövetkező intenzív ágyhasználat szerves része általában külföldi kiküldetéssel járó nyomozásainak. A meglehetősen valóságosra sikerült központi figura – mint könnyen kitalálható –, nem a finom esetelemzők közé tartozik, s nem is a gonoszok szívós lépre csalogatásának, bekerítésének híve.

Eszménye a minél gyorsabban elérendő *fullcontact*. Ott aztán meggyőzheti nyomoronc ellenfeleit sokoldalú, főleg fizikai kiválóságáról. Verekedéseinek tüzetes és szakszerű leírása valamennyi kockázatos kalandjának kétszer-háromszor újrázott kiskatartását garantálja.

A csúcsmódban fellépő rendőrtiszt hatásos aktivitása a szexbajnokságon, meg a ko-reografált bunyópartikon kívül az örökös szövegelésben nyilvánul meg. Első személyű folyamatos monologizálásában a többi – segítő vagy támadó – személyek főként akkor jutnak szóhoz, ha élcelődő párbeszédekbe elegyednek velük. Ilyenkor a dialógusokba beleviheti erősen reflexív, egyszerűen nyers humorának emlékeztető közhely-toposzait. Egyébként nem rejti véka alá, hogy kerüli

az irodalmiasságot: „az irodalmi nyelv – mondja – nem gazdag, de én már nem beszélem azt.” (*A Scotland Yard vendége voltam*.) Helyette bátran merít abból a nyelvkincséből, amelynek hasonlatai, fordulatai, rögzült idiomái – úgy tesszük – a rendőrbűnöző, illetve a zsaru-zsaru, valamint a rendőrcivil kommunikáció jelenkori alappillérei. Nem riad vissza a friss szlengszavaktól sem, ugyanakkor gondoskodik arról, hogy jelentésük kiderüljön a szövegösszefüggésekből, nehogy már az olvasó a pontos megértéséért például rendszeresen a Boross József-Szűts László-féle *A mai magyar argó kissoztárához*, netán Matievics Lajos *Az utca nyelve* című összeállításához kényszerüljön hozzányúlani.

Detektív-világirodalmi eredetét illetően Valley-Garamvölgyi mintafőnyomozója alighanem a Chandler-életmű kései átértékelésében gyökerezdik. Azzal a lényeges különbséggel, hogy Tüske-Thorn nem korosodó és nem is magánzó, hanem bizonyos fokig közösségi játékos, már amennyiben engedik érvényesülni hangsúlyozottan domináns magatartását a többiek. Pimaszkodón ambivalens tiszteletet egyedül közvetlen feljebbvalója iránt tanúsít, bár vele szemben sem bír poénkodó szájára lakatot tenni. Ha kitalálója venné a fáradságot, és jobban kidolgozná a szintén műről műre visszatérő rendőrtábornok jellemét, még érdekesebb „nyominger”-párost fabrikálhatna két generáció ügykezelésének és világfel-fogásának különbségéből vagy egyezéseiből.

A szerző első kisregényéből, az 1978-ban (!) megjelent, határőrelményeket földolgozó *Ajából* még az látszik, hogy kifejezetten törekedett a többszemantikus alakteremtés mikéntjének elsajátítására. A takarosan kikerekített elbeszélés némelyik részlete majdhogyan

nem lírai eszközökkel érzékeltette a viszontagságok közepette egymásra találó barátok kölcsönös kapcsolatát.

Nyomozati területre átvándorolt(atott) főhőse már elvontabb, magányosabb jelenség. Szakadatlan vidorkodása és fensőbbes modora ellen-szenvenessé is tehetné. Mivel azonban öntudatosan – és alkalmanként önironikusan – vállalja magát, a nagyvárosi cowboy-fazonok csodálói körében számos megértőre és szurkolóra találhatnak szerencsés megúszásokkal végződő viselt dolgai.

Földrajzilag szerteágazó, kissé nehezen követhető nemzetközi büntelődéseinek radikális megoldásához kétségtelenül hozzájárul, hogy mint rendíthetetlenül magabiztos mai magyar felügyelő, magas fokon műveli a hajdankor végvári vitézeinek és lovagjainak kard ki kard gyakorlatát; kiegészítve a divatos távol-keleti küzdősportok alkalmazásával meg a bivalyerős fegyverek modern dramaturgiai szabályokat igénylő profi bevetésével.

Testi épiségeért tehát esetleg tovább folytatódó, jövőendő vállalkozásainak újabb közhírré tételekor sem kell majd túlzottan aggódunk. Kivéve, ha harcosabb feministák fülébe jutnak – mondjuk – a *Halálra várva* című alkotásból Tüske barátunk és példaképünk olyan enyhén lovagiatlan jópofaságai, miszerint „mihez kezdenének a magunkfajta férfiak, ha nem lennének nők a világban? – Megtanítanának egy másik állatfajt beszélni.” Az efféle sportosan laza nyelvköszörülésekre szokták az amazonibb lelkületű szépneműek a szóbeli elkövetőt, a még viccesebb regényekben minimum sodrófával kiosztani. (*BM Határőrség, Hungaria Sport, In-Kal Hungary kiadásai.*)

Iszlai Zoltán

Betagoľják a színházakat

Mokos Attila a szlovákiai kulturális szerkezet átalakításáról

A szlovák kulturális – és benne a színházi – életen végigsőprő szakminisztériumi rendcsinálás elérte a két magyar nyelvű társulatot is. Előbb a kassai Thália, utóbb a révkomáromi Jókai Színház „tagoltatott be” egy-egy regionális szervezetbe, amely átvette pénzügyeik intézését, gyakorlatilag megszüntetve jogalanyiségüket. A színházi emberek Szlovákia-szerte háborognak, a pozsonyiak tüntetni készülnek. Hogyan reagált a történetekre a Duna-parti város szülöttének, Jókainak nevét viselő társulat, és főleg: hogyan tovább? Erről beszélgettünk a színház megbízott igazgatójával, Mokos Attilával.

Néhai igazgatónk, Holocsy István – aki nyáron tragikus hirtelenséggel hagyott itt bennünket – már júniusban jelezte, hogy Pozsonyban komoly változtatásokra készülnek. Ennek hulláma valóban el is indult, és sorra érte el a kulturális intézményeket, a magyar színházak közül előbb a kassaiakat, augusztus 23-án pedig mi is megkaptuk az értesítést. Különösen váratlanul ért bennünket, hogy Duna Menti Kulturális Központ elnevezés alatt egymástól teljesen eltérő jellegű intézmények kerültek egy kalapba: a Duna Menti Múzeum, a könyvtár, a Népművelési Központ, a Zenei Kabinet és – utolsóként feltüntetve – a Jókai Színház. Ráadásul a Zenei Kabinet mégcsak most alakul, de ott szerepel a listán.

Ugyanakkor a magyar nemzeti kultúra múzeuma – amelyet a tárcsa tavasszal a Duna Menti Múzeum kettéválasztásával elvileg létrehozott –, nem is szerepel a listában.

Valóban nem! Ezzel együtt nem hiszem, hogy kizárólagos és kifejezett magyarellenes előzáró az intézkedésnek, hiszen hasonló kulturális központokat hoztak létre például Kelet- és Közép-Szlovákiában, sőt Pozsonyban is összevonták a színházak többségét.

Ez igaz, de a fővárosiak mégis jóval előnyösebb helyzetben vannak, miután ott csak szintársulatok kerültek közös irányítás alá, és feltételezem, hogy az intendáns is színházismerő szakember. Nálunk viszont egy orvost bíztak meg az intendatúra vezetésével.

Két szlovák darab

Az önök színházának eredeti, négy évtizeddel ezelőtt kelt jogostánya egész Szlovákia területére irányozta elő működésüket, most viszont egy regionális szervezetbe szorultak.

Nos, ez az egyik alapvető ok, ami miatt a döntést nehezményezzük. Ráadásul az új felállásban egyáltalán nem határozták meg a társulat működési elveit és feltételeit, a minisztériumi döntés csupán olyan általánosságban mozgó megállapítást tartalmaz, hogy az új regionális központ „sokoldalúan támogatja a térség zenei és színházi életének fejlődését”. Hát ebben nehéz fogódzót találni!

Játszanak szlovák darabokat is?

Igen, bár természetesen magyarul. Ugyanakkor a városban és a környéken élő szlovákok (de e nyelv magyar ismerői is) gyakran élvezhetik nálunk vendégszereplésre meghívott szlovák társulatok előadásait. Igen jók a kapcsolataink a nyitri Andrej Bagar és a pozsonyi Hviezdoslav Színházzal, mi is fellépünk az ő épületükben, és bemutatjuk az ottani közönségnek legjobbnak ítélt produkcióinkat.

Ezzel együtt nem képzelhető el, hogy egyesek keveselltek az önök szlovák nyelvű előadásainak számát, és ezt szóvá is tették a minisztériumban?

Természetesen ezt sem lehet kizárni, de bennünket sem lehet felelőssé tenni a helyzetről. Mi magunk többször folyamodtunk a tárcához és a Pro Slovakia Alaphoz, hogy ilyen jellegű erőfeszítéseinket anyagilag támogassák. Visszajelzést vagy nem kaptunk, vagy elutasították a kérést, pénzt egyáltalán nem adtak. Az új évadra egyébként két szlovák szerző darabját is másorra tűztük: Rudolf Sloboda szatirikus játékát, az *Armageddon* és Július Barcivan ifjúságnak szánt színpadi művét, a *Kettent*. Tekintettel

Műsorterv a homlokzaton

FEJÉR GÁBOR FELVÉTELE

arra, hogy összesen kilenc bemutatót tervezünk, szerintünk ezen belül két szlovák produkció tisztességes aránynak számít. Hozzátenném, hogy nem kötelező házi feladatot hajtunk végre velük, ezek valóban kitűnő alkotások. Emellett két darabbal vendégszerepelnek nálunk a kassaiak, egy vigjáték – a *Dundo Maroje* – pedig közös munka a székesfehérvári Vörösmarty Színházzal.

Nincs konkrétum

Térjünk még vissza a minisztériumi döntésre. Van-e arról tudomása, hogy az összevonásokat a kulturális kormányzat valahol, valakikkel előzetesen egyeztetette, netán konzultált az érintettekkel arról, hogy milyen lépéseket, átalakításokat tervez?

Nincs ilyen értesülés, azt pedig egyértelműen leszögezhetem, hogy minket senki meg nem kérdezett. Nyilván másokkal is hasonlóan léptek fel, ezzel magyarázható, hogy az érintettek országsszerte elutasítással reagálnak a történetekre, etikátlannak, sőt antidemokratikusnak minősítve a kulturális minisztérium eljárását.

S önöknél mi volt a reakció? Társulatunk nyilatkozatában fejezte ki, hogy a minisztériumi határozat mindaddig elfogadhatatlan marad a számunkra, amíg a színház küldetését és működését minket is megnyugtató módon nem definiálja. Jelenleg ugyanis „csak” olyan konkrétumok hiányoznak, mint a jogi hatáskörök tisztázása vagy a költségvetés összegének és elosztási módjának meghatározása.

A kultuszminisztérium azzal érvel, hogy az intendatúra leveszi az általa irányított intézmények válláról az anyagi problémákkal történő bíbelődést, így az érintettek minden energiájukat a művészi tevékenységre tudják összpontosítani.

E szép gondolat megvalósításával viszont várhatóan az

következik, hogy amíg ezelőtt legalább tudtuk, mennyi az a kevés, amellyel gazdálkodhatunk, a jövőben minden konkrét kiadásért ahhoz kell folyamodnunk, akinél a pénztárca található. Ráadásul esetünkben a négy másik intézmény is az új központhoz fordul, így a sürölődások eleve be vannak programozva a rendszerbe. De tovább megyek: a színház a jegyek, bérletek árából bevételhez is jut, ami a jövőben bekerülhet a közös kalapba. Mindezt, gondolom, jelzi, hogy gazdasági tevékenységünk egyszerűsödését naivitás lenne remélni. A pénzügyi viszont nagyon is konkrétan kihathat a működésünkre, a művészi színvonalra.

Nő az érdeklődés

Mindez valóban nem sok jót ígér...

En mégis bizakodom. Egyrészt remélem, hogy a tárcsa az érintettek, a szakma között még sor kerülhet párbeszédre, egyeztetésekre, az álláspontok némi közelítésére. Mi mindenestire kidolgozunk egyfajta, az új feltételeket is szem előtt tartó működési tervet, és ezt eljuttatjuk a minisztériumhoz. Optimizmusom igazi alapja azonban a közönségünk, amely – a fejlemények hallatán és felhívásunkról értesítve – máris jóval nagyobb érdeklődést tanúsít bérleteink iránt, mint egy szezonnal ezelőtt. Itt említem meg, hogy – Komáromtól Esztergomig és Tataig – nagyon sok törzsnézőnk jár át hozzánk Magyarországról is, szívesen rendszeresen látogatják előadásainkat. Ez nagy segítség volt eddig, és még inkább az lesz a jövőben. Gazdasági gondok, egyéb megszorítások közepette nehéz jól játszani, de foghíjas vagy üres nézőtér előtt hosszú távon lehetetlen.

Révkomárom, 1996. szeptember Farkas József György

Komlósi Oktatási Stúdió

Szeretne szerkesztő, riporter, újságíró lenni?

- Kétszer négy hónapos, egyetemi jellegű újságíróképzés, érettségizett jelentkezők számára
- Műfajelmélet, stílustan, műhelytitkok
- Saját tv-stúdió, szerkesztőségi gyakorlat
- Félévkor a legjobbaknak ösztöndíj, munkalehetőség
- Tanáraink, előadók (többek között): Bárdos András, Érdi Sándor, Fiala János, Fodor János, Geszti Péter, Gréczy Zsolt, Gyárfás Tamás, Harle Tamás, Hámosi Tibor, Horvát János, Kapuvári Gábor, Knézy Jenő, Kovácsi László, Kövesdi Péter, Lakat T. Károly, Lukáts György, Rónai Egon, Sándor István, Szilágyi János, Tardos Júlia, Vámos Miklós, Vitray Tamás
- Eddigi tizenegy évfolyamunkon végzett hallgatók közül 259-en már műsort vezetnek és szerkesztenek, riportokat készítenek a Magyar Televízióban, kábeltelevízióknál, rádióknál, rendszeresen jelentkeznek íásaikkal az országos és helyi lapokban
- Szakosodási lehetőség: bel-, kül- és gazdaságpolitika, kultúra, hírszerkesztés, rádiós zenei- és szórakoztatóműsor-vezető, tv- és rádióbemondó szak, bűnügyi rovat, reklám- és hirdetésszervezés
- Sportriportereknek külön tanfolyam
- Munkanélkülieknek átképzési támogatás lehetősége.

Média Stúdió

- Felvételi vizsga szeptember 14-én, szombaton 11 órakor az ELTE TTK Nagyelődőjében: Budapest XI., Pázmány sétány 2. (a Petőfi-híd budai hídfőjénél)
Felvételi díj: 1000 forint.
- Felvilágosítás:
Komlósi Oktatási Stúdió, tel.: 214-1686, 214-1502, 325-6009.

Támogatóink:

Magyar Újságírók
Országos Szövetsége

Magyar Televízió
TeleSport Alapítvány

Magyar
Olimpiai Bizottság

Magyar Tudomány

Ízelítő a szeptemberi számból

A munkahelyeken, intézményekben, lakóhelyeken belüli egészségkárosítás nagyobb részben összefüggést mutat a települések méretével, szerkezetével és más ismérveivel. (Bartke István) – Úgy látszik, hogy a technika területén jelentkező gyors fejlődéssel, mai viszonyaink között, nem tud lépést tartani az oktatás. (Pásztor Emil) – Kevésbé ismert, hogy az üzleti szféra kutatási és fejlesztési kiadásai az átlagnál is gyorsabban korábbi realitétük egyharmadára zuhantak. (Farkas Péter) – Az állam szétesését megkérdőjelezte az új nacionalizmus, amely 70 év szovjet gyakorlatának mondott ellent. (Köpeczi Béla) – A filozófiának, éppen úgy, mint a mítosznak, megvannak a maga őstörténetei, melyekhez a későbbi korok filozófusai mindig újra visszatérnek, hogy motívumait variálják, megújítsák, leküzdjék vagy újrendezzék. (Heller Ágnes) – Az embereket igyekeztem embernek nézni, nem párttagoknak és pártönkivülieknek. (Szókefalvi-Nagy Béla).

Továbbá Nyíri Lajos, Verő Balázs, Lőrincz Judit, Grétsy László, Toró Tibor, Hamza Gábor tanulmányai.